

4. Növények telepítéséről, fenntartásáról és egyes fajok ellen való védekezésről

4.1. Tájjelleg megtartására alkalmas növényfajok listája, a Balaton-felvidéken általában javasolt, honos növényzet⁴ (új beültetéseknél alkalmazandó!)

4.1.1. A lakóterület kertje

Javasolt kialakításának előzménye és mintája a parasztkertek hagyománya, melynek számos vonása ma is megtalálható a Balaton-felvidék településein. Ez kiegészíthető a klimatikus adottságoknak megfelelő, honos növényzet.

- gyepterületek:

Kialakításánál a lakókertben az egyetlen fajból álló, fajszegény gyepek helyett a területen előforduló több fűfaj és más alacsony lágyszárú növényzet használatával virágos gyepek létesítése javasolt. Kialakítása természetes úton, vagy fűmag keverék vetésével történhet. (Pl. Sport keverékkel megerősödő gyepekre Margitsziget keverékkel és apró díszítő lágyszárúakkal faj gazdag, természetes hatású pázsit telepítése.) A gyepek széleinél, vagy kevésbé taposott foltokban a környék szép vadvirágai ültethetők.

Többféle fűmag használatával a természeteshez közelebb álló gyepek kialakítása.

Javasolt alkotók:

francia perje (*Arrhenatherum elatius*), karsú fényperje (*Koeleria cristata*), prémes gyöngyperje (*Melica ciliata*), sziklai csenkesz (*Festuca pseudodalmatica*), kései perje (*Cleistogenes serotina*), vékony csenkesz (*Festuca valesiaca*)

- A fű felületét apró növésű lágyszárúak díszíthetik, pl.

százszorszép (*Bellis perennis*), vajsziú ördögyszem (*Scabiosa caerulea*), kakukkfű (*Thymus*), veronika fajok (*Veronica*), hasznos földitömjén (*Pimpinella saxifraga*), fehér here (*Trifolium repens*)

- A gyepek széleinél, vagy kevésbé taposott foltokban a környék szép vadvirágai telepíthetők, pl. hóvirág (*Galanthus nivalis*), széles levelű salamonpecsét (*Polygonatum latifolium*), illatos ibolya (*Viola odorata*), gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), télizöld meténg (*Vincetoxicum*)

A kertet szegélyezhetik alacsony növésű, ill. helyenként magasabb virágos növények. Kedvező a fűszer és gyógynövények használata is. A kerítések, támfalak felületét díszcserjék sora élénkítheti. Nagyobb terület esetén feltétlenül szükséges a kőbástyára, kerítésre felkúszó, vagy lecsüngő növényzet telepítése.

- Alacsony növésű szegélyvirágok:

pocsinrózsa (*Portulaca grandiflora*), petúnia (*Petunia hybrida*) árvácska (*Viola wittrockiana*), körömvirág (*Calendula officinalis*) jácintok (*Hyacinthus*), lila sáfrány (*Crocus vernus*), fehér nárcisz (*Narcissus poeticus*), aranysáfrány (*Crocus aureus*), csupor nárcisz (*N. pseudonarcissus*), kék nőszirm (*Iris germanica*), tazetta nárcisz (*N. tazetta*), pompás nárcisz (*N. incomparabilis*), törökszegfű (*Dianthus barbatus*), törpe bársonyvirág (*Tagetes patula*), kerti szegfű (*Dianthus caryophyllus*), búzavirág (*Centaurea cyanus*), lenvirágú habszegfű (*D. plutenkii*), szikla-bőrlevél (*Bergenia crassifolia*)

⁴forrás: a Balaton-felvidéki Nemzeti Park <http://www.bfnp.hu/magyar/oldalak/novenyjegyzek>

- Magasabb kerti virágok:

nefelejcs (*Myosotissilvestris*), tornyos harangvirág (*Campanulap pyramidalis*), őszirózsa fajok (*Astersp.*), ezüstös pipitér (*Anthemisbiebersteiniaia*), kerti margaréta (*Chrysanthemum maximum*), estike (*Hesperismatronalis*), mezei margaréta (*C. leucanthemum*), erdei szellőrózsa (*Anemonesylvestris*), kerti szarkaláb (*Consolidaajacis*), fehér liliom (*Liliumcandidum*), japán árnyliliom (*Hosta lancifolia*), tűzliliom (*Liliumbulbiferum*), pálma liliom (*Yuccafilamentosa*), tulipánfélék (*Tulipasp.*), bugás lángvirág (*Phloxpaniculata*), oroszlánszáj (*Antirrhinummajus*), kerti fátyolvirág (*Gypsophilaelegans*), báránfarok (*Amaranthushypochondriacus*)

- kerti díszként is használható fűszer- és gyógynövények: üröm fajok

(*Artemisiasp.*), izzóp (*Hypossoofficinalis*), levendula (*Lavandulaangustifolia*), rozsmaring (*Rosmarinusofficinalis*), kerti ruta (*Ruta graveolens*), orvosi zsálya (*Salviaofficinalis*), kakukkfű fajok (*Thymusserpyllum*, *T. sp.*), bazsalikom (*Ocymbubasalicum*)

- kerítést kísérő díszcserjék

kerti madárbirs (*Cotoneasterhorizontalis*), tűztővis (*Pyracanthacoccinea*), egybibés galagonya (*Craetegusmonogyna*), szederfajták (*Rubussp.*), nyári orgona (*Buddleiadauidii*), közönséges orgona (*Syringavulgaris*), mályva (*Hibiscussiriacus*)

- felkúszó és lecsüngő növényzet (támfalra, kerítéshez, kőfal elé)

trombita folyondár (*Campsiradicans*), sarkantyúka (*Tropaeolummajus*), tatár lonc (*Loniceratatarica*), magyar lonc (*Loniceratellmaniana*), borostyán (*Hederahelix*), kék hajnalka (*Ipomoeatricolor*), ligeti szőlő (*Vitissilvestris*), bíboros hajnalka (*I. purpurea*)

- kőfalakat, támfalakat élénkítő növényzet (a kúszónövényekkel együtt alkalmazva)

sziklai ternye (*Alyssumsaxatile*), fehér varjúháj (*Sedum album*), rózsás kövirózsa (*Sempervivummarmoreum*), borsos varjúháj (*Sedumacre*)

- A lakótelkek fái:

A régi falusi kertekben jellemzőek a haszonfák voltak, főleg a kevés permetezést igénylő gyümölcsfák. Más fákat csak megtűrték nem vágtak ki -, ha kivételesen szép volt. pl. kislevelű hárs (*Tiliacordata*), berkenye (*Sorbussp.*), vadvirág (Pyruspyraster), tölgy (*Quercussp.*)

- Javasolt gyümölcsfák és cserjék

dió (*Juglansregia*), kajsziarack (*Prunusarmeniaca*), őszibarack (*Prunuspersica*), mandula (*Prunusdulcis*), szilva (*Prunusdomestica*), meggy (*Prunuscerasus*), cseresznye (*Cerasussp.*), alma (*Malusdomestica*), körte (*Pyruscommunis*), eperfa (*Morus alba*), szőlő (*Vitisvinifera*), füge (*Ficuscarica*) málna (*Rubusideaus*), piros ribizli (*Ribesspicatum*), egres (*Ribesuva-crispa*), mogyoró (*Corylusavellana*)

Sajátos hangulatot adhat a különféle díszfák (*Cucurbitapepo*), a kúszó bab (*Phaseolussp.*), napraforgó (*Helianthusannuus*) mértéktartó alkalmazása.

A lakótelken a felsorolt növényfajokból ízléssel összeválogatva alakítható ki a virágos gyepek, néhány árnyékot adó (gyümölcs)fa, a széleken cserjék, virágok, a kerítést kísérő magasabb virágok vagy cserjesor, a nagyobb függőleges felületeket vagy kőfalat derítő kúszónövények, sziklai növényzet. A lakóházat, tornácot, falmélyedéseket cserepes dísznövények gazdagíthatják, legjellemzőbb a muskátli (*Pelargoniumzonale*).

4.1.2. Közterületek, parkok növényzete:

Alapvető szempont, hogy a területen honos növényfajok, fák es cserjék használatával kerüljenek kialakításra. Nagyszámú fa, bokor alkalmazása esetén a lágyszárúak, virágok a kezelt parkok jellegét kevésbé határozzák meg, a növények nemesítésével távoli területeken honos virágok mindennapi alkalmazása elterjedt. A díszparkokban a honos fajok alkalmazása mellett lágyszárúak esetében kisebb mértékben elfogadott a zöldfelületek karakteréhez igazodó nemesített más fajok ültetése is.

- Fák a településközpontban, a templom körül es a jelentősebb középületeknél
kislevelű hárs (*Tiliacordata*), vadgesztenye vagy bokrétafa (*A.esculushippocastarium*), molyhos tölgy (*Quercuspubescens*), kocsánytalan tölgy (*Quercusoetrae*)
- További honos fafajok
mezei juhar (*Acercampestre*), mezei szil (*Ulmus minor*), magas kőris (*Fraxinusexcocksior*), virágos v. manna-kőris (*Fraxinusomus*), madárberkenye (*Sorbusaucuparia*) Színezheti az összetételt egy-egy rezgő nyár (*Populustremula*), nyír (*Betulapendula*), eperfa (*Morus alba*).
- Cserjék
madár-birs (*Cotoneastersp.*), cserszömörce (*Cotinuscoggyria*), egybibes galagonya (*Crataegusmonogyna*), kecskerágó (*Euonymussp.*), veresgyűrű som (*Cornussanguinea*), kökény (*Prunusspionosa*)
- Díszcserjék
közönséges fagyal (*Ligustrumvulgare*), mogoró (*Corylusavellana*), orgona (*Syringavulgaris*), A lakóterületeknél felsorolt gyümölcsfák, cserjék, kúszónövények is alkalmazhatók a hely függvényében.

4.1.3. Külterületeken ajánlott növényzet:

Szőlőhegyeken a történeti szőlőművelés fenntartásával csak a pince bejáratnál jellemző a kis gyepterület. Az épület vagy boltipince mellett diófák ültetése általános, melyek egyben a pince árnyékolását is szolgálják. Esetleg telepíthető néhány gyümölcsfa, főként csonthéjasok, és cserjék. A tájidegen növényzet alkalmazását mindenképp kerülni kell.

A települések további külterületén megtalálhatók a természeti értéket hordozó rétek, gyepek, nádasok, mélyfekvésű, vizes élőhelyek és a patakokat, élővízfolyásokat kísérő természetes növényzet. E területek természetes növényzetének megőrzése, a változatlan élőhelyi feltételek fenntartása szükséges. Tájképi értékük mellett ökológiai kapcsolatot, sok állatfaj számára menedéket jelentenek a patakokat szegélyező és az út menti fasorok, sövények.

A védett táj egyediségének megőrzéséhez a településeken, különösen a külterületen kerülni kell a tájidegen növényfajok használatát. Az arborétumok és díszparkok gyűjteményének kivételével a Balaton-felvidéki táj szépségét a sokféle élőhelyet jellemző honos növényzet gazdagsága adja. Ezért a tájidegen fajok egyedei (pl. a fenyők (*Piceasp*)) csak igen kis mértékben, inkább csak egy-két jelentős épülethez kapcsolva jelenjenek meg a településeken. A lakó- és üdülőtelkek, de különösen a külterületek, szőlőhegyek területén, a tájidegen fajok (tű- és pikkelylevelűek, tuják (*Thujaoccidentalis*)) ültetése feltétlenül kerülendő.

A nyomvonalas infrastruktúra létesítésénél(út, közművezetékek) különösen fontos a bolygatott területek helyreállítása, a telepítésre kerülő növényzetnek a honos állományból történő megválasztása, a terület élőhelyi adottságainak függvényében.

4.2. Az idegenhonos inváziós fajok

betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 1143/2014. EU rendelet alapján

A rendelet alapján a tagországok képviselőiből álló inváziós fajok elleni védelemért felelős bizottság elfogadta azt a növény- és állatfajlistát, mely az Unió számára veszélyt jelentő inváziós idegenhonos fajok jegyzékét alkotja. A listán szereplő fajok egyedeire vonatkozó szigorú szabályok szerint tilos az egész EU területén forgalomba hozni és a természetbe kibocsátani akár egyetlen példányt is, de a behozatalra, tartásra, tenyésztésre, szaporításra, szállításra, kereskedelemre és felhasználásra is hasonlóan szigorú szabályok vonatkoznak.

A listában szereplő növényfajok:

Magyar név	Tudományos név
Borfa, tengerparti seprúcserje	Baccharishalimifolia
Kaliforniai tündérhínár	Cabombacaroliniana
Vízijácint	Eichhorniacrassipes
Perzsa medvetalp	Heracleumpersicum
Sosnowsky-medvetalp	Heracleumsosnowskyi
Hévízi gázló	Hydrocotyleranunculoides
Fodros átokhínár	Lagarosiphon major
Nagyvirágú tóalma	Ludwigiagrandiflora
Sárgavirágú tóalma	Ludwigiapepoides
Sárga lápbuzogány	Lysichitonamericanus
Közönséges süllőhínár	Myriophyllumaquaticum
Keserű hamisüröm	Partheniumhysterophorus
Ördögfark keserűfű	Persicariaperfoliata
Kudzu nyílgyökér	Puerariamontana var. lobata

Várhatóan 2017-ben az alábbi fajokkal fog bővülni a lista:

Magyar név	Tudományos név
Közönséges selyemkóró	Asclepiassyriaca
Vékonylevelű átokhínár	Elodeanuttallii
Bíbor nebáncsvirág	Impatiensglandulifera
Felemáslevelű süllőhínár	Myriophyllumheterophyllum
Kaukázusi medvetalp	Heracleummantegazzianum
Óriásrebarbara	Gunneratinctoria
Tollborzfü	Pennisetumsetaceum
	Alternantheraphiloxeroides
	Microstegiumvimineum

4.3. A NATURA 2000 gyepterületek

fenntartásának földhasználati szabályairól szóló (269/2007. (X. 18. Korm. rendelet alapján

A kormányrendelet melléklete meghatározza azoknak a fajoknak a listáját, melyek inváziós és termőhely-idegen növényfajoknak tekinthetők, így az 5. § (2) bekezdés értelmében a Natura 2000 gyepterületeken ezek megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással.

Az érintett növényfajok:

1. Fásszárú inváziós és termőhely-idegen növényfajok:

Magyar név	Tudományos név
akác	Robiniapseudo-acacia
amerikai kőris	Fraxinusamericana
bálványfa	Ailanthusaltissima
keskenylevelű ezüstfa	Elaeagnusangustifolia
fekete fenyő	Pinusnigra
erdei fenyő	Pinussilvestris
gyalogakác	Amorphafruticosa
kései meggy	Prunusserotina
zöld juhar	Acernegundo

2. Lágyszárú inváziós növényfajok:

Magyar név	Tudományos név
alkörmös	Phytolaccaamericana
japánkeserűfű fajok	Fallopiaspp.
kanadai aranyvessző	Solidagocanadensis
magas aranyvessző	Solidagogigantea
parlagfű	Ambrosiaartemisifolia
selyemkóró	Asclepiassyriaca
süntők	Echinocystislobata

4.4. A növényvédelmi tevékenységről

(kivonata a 43/2010. (IV. 23.) FVM rendeletből)

A rendelet 2. § (1) bekezdése értelmében a földhasználó és a termelő köteles védekezni az alábbi növények ellen:

- parlagfű (*Ambrosiaartemisiifolia*),
- keserű csucsor (*Solanumdulcamara*),
- selyemkóró (*Asclepiassyriaca*),
- aranka fajok (*Cuscutaspp.*).

4.5. Növénytelepítés ültetési távolságai

fafajta	növényi magasság	ültetési távolság	
		kerítéstől, jogi határtól	szomszédos épülettől
lombos cserjék és oszlopos növekedésű örökzöld cserjék	< 2,0 m	0,5 m	1,0 m
lombos cserjék	> 2,0 m	1,5 m	2,0 m
fatermetű fenyőfélék		2,0 m	2,5 m
gyümölcs és egyéb fák	< 3,0 m	1,5 m	2,0 m
lombos fa	> 3,0 m	3,0 m	3,0 m